12.10.2022

Kirkon Ulkomaanavun lausunto valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaostolle asiasta HE 154/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023

Kirkon Ulkomaanapu kiittää valiokuntaa mahdollisuudesta saada lausua kansainvälisestä kehitysyhteistyöstä osana esitystä valtion talousarvioksi vuodelle 2023.

Kehitysyhteistyö ja humanitaarinen apu ovat vastuun kantamista yhteisestä tulevaisuudesta ja turvallisuudesta. Kehitysyhteistyöllä on erityinen merkitys inhimillisen turvallisuuden ja yhteiskunnallisen vakauden edistämisessä.

Monella mittarilla katsottuna maailmaa on viime vuosikymmenten aikana rakennettu parempaan suuntaan. Taloudellinen kehitys, panostukset julkisiin palveluihin ja osaltaan myös kehitysyhteistyö ovat onnistuneet. Äärimmäinen köyhyys on puolittunut, useampi tyttö käy koulua ja lapsikuolleisuus on vähentynyt – vaikka maiden väliset erot ovat suuria.

Koronapandemian myötä positiivinen kehitys on taittunut ja äärimmäinen köyhyys on jälleen lisääntynyt. Useita valtioita uhkaa pitkittynyt kriisi. Kirkon Ulkomaanavun kokemus korostaa sitä, että investoinnit koulutukseen, toimeentuloon, konfliktien ehkäisyyn ja rauhantyöhön sekä aitoihin kumppanuuksiin ovat tehokkainta kriisinhallintaa.

Toivomme, että valiokunta nostaisi lausuntoonsa seuraavat asiat:

1) Kehitysrahoituksen taso suhteessa bruttokansantuloon laskee, eikä hallitus pystynyt laatimaan luvattua tiekarttaa kehitysrahoituksen nostamiseksi YK:n tavoitteen mukaisesti 0,7 prosenttiin BKTL:sta vuoteen 2030 mennessä. Myös tavoite kohdentaa 0,2 prosenttia BKTL:sta vähiten kehittyneiden ja hauraiden maiden tukeen jää taas kauemmaksi.

2) Suomi on onnistuneesti nostanut koulutuksen kehitysyhteistyön painopisteeksi – tämän pitää näkyä vahvemmin myös humanitaarisessa avussa. Koulutuksen jatkuminen on välttämätöntä myös kriiseissä. Education Cannot Wait -rahaston täydennyskierrokseen osallistuminen olisi Suomelle tähän luonteva tapa.

3) Suomalaisilla kansalaisjärjestöillä on mahdollisuus laajentaa omaa rahoitustaan kansainvälisistä lähteistä, samalla Suomen on myös mahdollista saavuttaa isompia kehitystuloksia. Kansainvälisen rahoituksen hankintaa voidaan tukea osallistumalla vaadittujen omarahoitusosuuksien kattamiseen.

Kehitysrahoituksen taso suhteessa bruttokansantuloon on laskussa

Vuoden 2023 kehitysyhteistyömäärärahojen tasoksi arvioidaan talousarvioesityksessä noin 0,42 % bruttokansantulosta. Arvio vuoden 2022 tasosta on 0,49 % - **määrärahataso putoaa hallituksen ensimmäisen toimintavuoden 2019 tasolle (0,42 %)**.

Kuten ulkoasiainvaliokunta on aiemmin kehyspäätöstä käsitelleessä lausunnossaan (UaVL 5/2021) todennut: ”päätetyllä määrärahaleikkauksella voi olla heijastusvaikutuksia myös Suomen seuraavaan YK:n turvallisuusneuvoston vaalikampanjaan.” Suomi ei yllä hallitusohjelman tavoitteeseen olla ”kokoaan suurempi maailmalla” mikäli kehitysrahoituksen kasvulle ei ole uskottavaa tiekarttaa.

PL 210 (Eteläranta 8)
00131 Helsinki
kirkonulkomaanapu.fi

Hallitus ei onnistunut laatimaan luvattua tiekarttaa kehitysrahoituksen nostamiseksi YK:n tavoitteen mukaisesti 0,7 prosenttiin BKTL:sta vuoteen 2030 mennessä. Valiokunta kiinnitti asiaan huomiota jo edellisessä budjettimietinnössään (VaVM 33/2021). Valitettavasti **myös helpommin saavutettavissa oleva tavoite käyttää 0,2 prosenttia BKTL:sta vähiten kehittyneiden ja hauraiden maiden tukeen karkaa kauemmaksi.** Vähiten kehittyneiden maiden tuki arvioidaan olevan 0,16 % BKTL:stä 2023, kun tälle vuodelle arvioitu taso on 0,18 % BKTL:stä.

Pidämme huolestuttavana sitä, **että humanitaarisen avun osuus kehitysrahoituksesta on pudonnut.** Vuonna 2020 kehitysrahoituksesta 10 % meni humanitaariseen apuun, kun vuoden 2022 tasoksi arvioidaan 8 %. On myönteistä, että taso hieman nousee tämän vuoden arvioidusta tasosta (7 %), kuitenkin humanitaarisen avun tarpeet maailmalla olivat jo ennen Venäjän hyökkäystä Ukrainaan historiallisen suuret. Humanitaarisen avun globaali rahoitusvaje on paisumassa ennätyssuureksi. Esimerkiksi Afrikan sarvea uhkavan nälänhädän torjumiseen tarvitaan kipeästi lisää rahaa.

On kuitenkin myönteistä, että Suomi ei ole leikannut Ukrainalle tai ukrainalaisille pakolaisille annettua apua muusta humanitaarisesta avusta tai kehitysyhteistyöstä. Tämä tekee myös Suomesta huomattavasti uskottavamman toimijan kehittyvien maiden silmissä.

Rahoituksen tasosta puhuttaessa on myös syytä korostaa, että laadukkaan kehitysyhteistyön toteuttaminen sekä vaikuttaminen kansainvälisillä foorumeilla edellyttää ulkoministeriön riittäviä virkamiesresursseja. Omien kehitysvarojen hallinnoinnin ohella Suomen on aiempaa vahvemmin vaikutettava esimerkiksi EU:n kehitysyhteistyöhön ja monenkeskisten järjestöjen toimintaan.

Koulutuspainopisteen täytyy näkyä myös humanitaarisessa avussa

Laadukas koulutus on perusedellytys niin köyhyyden vähentämiselle, työpaikkojen luomiselle, talouskasvulle, tasa-arvolle, vakaille demokratioille kuin ilmastonmuutoksen torjumiselle. Saatua koulutusta mikään sota tai kriisi ei voi ottaa pois. Siksi meidän on satsattava koulutukseen, joka tavoittaa kaikki lapset ja nuoret – myös tytöt ja nuoret naiset sekä haavoittuvassa asemassa olevat lapset ja nuoret, erityisesti vammaiset.

Alati muuttuvassa maailmassa koulutuksen merkitys korostuu, koska se antaa ihmisille tietoja ja taitoja, joiden avulla he pystyvät paremmin mukautumaan ympäristönsä vaatimuksiin ja ratkaisemaan uudet ongelmat. Myös demokratian, ihmisoikeuksien ja kestävän kehityksen juurruttamisessa koulutus on avainasemassa. Suuressa osassa maailmaa ilmastonmuutosta ei edes mainita opetussuunnitelmassa.

Suomi on onnistuneesti nostanut koulutuksen kehitysyhteistyön painopisteeksi. Kuitenkin uskottava johtajuus koulutuksen priorisoimiseksi globaalilla kehitysagendalla vaatii edelleen työtä. Olisi tärkeää, että koulutukseen kohdistettu osuus kehitysrahoituksesta olisi eritelty. On syytä myös harkita selkeän tavoitteen asettamista koulutukseen kohdennetulle rahoitukselle. Samoin ulkoministeriön käytössä olevaa koulutusalan asiantuntemusta on vahvistettava.

Erityisesti koulutuspainopistettä pitäisi vahvistaa osana humanitaarista apua. Lapsille koulut ovat turvallisia tiloja, kun heidän ympäristöään koettelevat kriisit ja katastrofit. 222 miljoonaa

PL 210 (Eteläranta 8)
00131 Helsinki
kirkonulkomaanapu.fi

kriisialueilla elävää lasta ja nuorta tarvitsee tukea koulutukseen. Ukrainassa kuulimme kotinsa jättämään joutuneilta perheiltä heti sodan alussa huolen lasten koulun jatkumisesta.

Education Cannot Wait (ECW) on ensimmäinen ja ainoa globaali rahasto, joka keskittyy koulutuksen tarjoamiseen kriiseissä. Rahasto perustettiin, sillä valtavista tarpeista huolimatta vain pieni osa humanitaarisesta rahoituksesta ohjataan opetukseen ja koulutukseen. **Suomi lähti ECW:n rahoittajaksi 2020, mutta kysymys rahaston ensi vuoden rahoituskierrokseen osallistumisesta on edelleen auki.** Luonteva tapa vahvistaa koulutuspainopistettä myös osana Suomen humanitaarista apua ja humanitaarisen avun politiikkaa, on osallistua vahvasti ECW:n tulevaan rahoituskierrokseen. On myös tärkeää, että Suomen tuki monenkeskisille koulutustoimijoille on suunnitelmallista ja jatkuvaa.

Tukea kansalaisjärjestöjen kansainvälisen rahoituksen hankintaan

Toivomme, että valiokunta kiinnittää erityistä huomiota mahdollisuuksiin tukea kansalaisjärjestöjen rahoituksen skaalaamista ja osallistumista kansainvälisen rahoituksen hankintaan.

Suomen on mahdollista saavuttaa isompia kehitystuloksia skaalaamalla tukeaan. Mitä enemmän suomalaiset toimijat saavat EU:n ja kansainvälisten toimijoiden rahoitusta, sitä merkittävämpi ja vaikuttavampi kehityspoliittinen toimija Suomi on. Esimerkiksi Kirkon Ulkomaanavun rahoituksesta jo yli puolet tulee ulkomailta (mm. EU, YK-järjestöt, muiden valtioiden kehitysrahoitus).

Kansalaisjärjestöjen kansainvälisen rahoituksen hankintaa olisi mahdollista tukea osallistumalla vaadittujen omarahoitusosuuksien kattamiseen. Toistaiseksi tällainen mahdollisuus on ollut vain EU-hankkeiden osalta.

Kansainvälisten rahoitusten saaminen edellyttää omarahoitusta. Ehdotamme, että Suomi voisi tukea omarahoitusosuuksia kaikkien kansainvälisten rahoittajien hankkeissa (Suomen kehitysrahoituksen painopisteiden mukaisesti). Tämä lisäisi myös suomalaisten järjestöjen kilpailukykyä ja kestävyyttä. Samalla suomalaisten toimijoiden saamaa rahoitusta voitaisiin merkittävästi kasvattaa.

Kirkon Ulkomaanavun puolesta lisätietoja antaa:
vaikuttamistyön päällikkö Tapio Laakso, p. 050 536 3280, tapio.laakso@kirkonulkomaanapu.fi

PL 210 (Eteläranta 8)
00131 Helsinki
kirkonulkomaanapu.fi